

**ІННОВАЦІЙНА ЕКОНОМІКА:
ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ
АСПЕКТИ**

Міжуніверситетська колективна монографія

Випуск 2

За редакцією

д.е.н., доц. К.В. Ковтуненко

д.е.н., доц. Є.І. Масленнікова

**Херсон
Видавець Грінь Д.С.
2017**

УДК 330.341.1
ББК У9(4УКР)-55
М 315

*Рекомендовано до друку Вченою радою Одеського національного університету
імені І.І. Мечникова (протокол № 8 від 25 квітня 2017 р.)*

*Рекомендовано до друку Вченою радою Одеського національного політехнічного
університету (протокол № 8 від 25 квітня 2017 р.)*

Рецензенти:

Ахламов А.Г. – заслужений діяч науки і техніки, доктор економічних наук, професор ОРІДУ НАДУ при Президентові України, завдувач кафедри економічної та фінансової політики;

Лисюк В.М. – доктор економічних наук, професор Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, завдувач відділом;

Хрущ Н.А. – доктор економічних наук, професор Хмельницького національного університету, завдувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування.

Ковтуненко К.В., Масленніков Є.І., Кузнєцов Е.А., Сафонов Ю.М.,
Філіппова С.В. та інші

М 315 Інноваційна економіка: теоретичні та практичні аспекти: монографія
Вип. 2/ за ред. д.е.н., доц. Ковтуненко К.В., д.е.н., доц. Є.І. Масленнікова.
– Херсон: Грінь Д.С., 2017. – 906 с.

ISBN 978-966-930-187-1

У міжуніверситетській колективній науковій монографії розглянуто: теоретико-методологічні та практичні аспекти інноваційної економіки в умовах трансформаційних змін. У монографії представлені результати наукових досліджень та наукові позиції дослідників різних університетів України. В монографії започатковано наукову дискусію для науковців та практиків в галузях економіки, управління та адміністрування, щодо розвитку інноваційної економіки.

Міжуніверситетська колективна наукова монографія буде корисною для докторантів, аспірантів, магістрів, науковців, керівників підприємств, які досліджують проблеми інноваційної економіки.

Монографія підготовлена в рамках НДР: «Макроекономічне планування та управління системою вищої освіти України: філософія і методологія» (державний реєстраційний номер 0117U002531, період виконання НДР 2017-2019 рр.); «Соціальна відповідальність бізнесу та інституціональні новації» (державний реєстраційний номер 0114U001555, період виконання 2014-2018 рр.); «Методологія та управлінський інструментарій забезпечення економічно безпечного інноваційного розвитку підприємств промислового сектору на основі інтеграції освіти, науки і виробництва» (державний реєстраційний номер 0115U0004080 період виконання 2015-2017 рр.)

ISBN 978-966-930-187-1

© Ковтуненко К.В., Масленніков Є.І., Кузнєцов Е.А.,
Сафонов Ю.М., Філіппова С.В. та ін., 2017

ЗМІСТ

Передмова	12
РОЗДІЛ 1 КОНЦЕПЦІЯ ПРІОРИТЕТІВ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ	15
<i>д.е.н., професор Кузнєцов Е.А., Одеський національний університет імені І.І. Мечникова</i>	
РОЗДІЛ 2 ПРІОРИТЕТНІ ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ І СТРАТЕГІЇ В ПРОМИСЛОВОСТІ	33
<i>д.е.н., професор Сафонов Ю. М., Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», к.е.н., доцент Мельник Ю. М., Одеська національна академія харчових технологій</i>	
РОЗДІЛ 3 ОРГАНІЗАЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ	46
<i>к.е.н., професор Аранчій В.І., Полтавська державна аграрна академія, д.е.н., професор Маркіна І. А., Полтавська державна аграрна академія</i>	
РОЗДІЛ 4 МЕТОДОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО- ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВ У КОНТЕКСТІ З СУЧАСНИМИ ТЕХНОЛОГІЯМИ УПРАВЛІННЯ.....	59
<i>д.е.н., професор Філіппова С.В., Одеський національний політехнічний університет, к.е.н., доцент Карпенко Л.М., Одеський національний політехнічний університет .</i>	
РОЗДІЛ 5 СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ ТЕХНОПАРКІВ В ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ КРАЇНИ	90
<i>д.е.н., професор Козак Ю.Г., Одеський національний економічний університет, к.е.н., доцент Уханова І.О.,</i>	

РОЗДІЛ 39 ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ КОМПЛЕКСОМ ІНФОКОМУНІКАЦІЙНИХ ПОСЛУГ.....	684
<i>к.е.н., доцент Яценко М.С., Одеський національний політехнічний університет</i>	
РОЗДІЛ 40 СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ КАТЕГОРІЇ «ІННОВАЦІЯ».....	707
<i>Гутарева Ю.В., Одеський національний політехнічний університет</i>	
РОЗДІЛ 41 ЗОВНІШНІ УМОВИ, ТЕНДЕНЦІЇ Й ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	717
<i>к.е.н. Мамонтенко Н. С., Одеський національний політехнічний університет</i>	
РОЗДІЛ 42 МОДЕЛЮВАННЯ МОБІЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ІННОВАЦІЙ.....	728
<i>к.е.н. Башук Г.О., Криворізький економічний інститут ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана»</i>	
РОЗДІЛ 43 МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИЩИМ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ ТРЕТЬОГО ПОКОЛІННЯ В УКРАЇНІ.....	743
<i>д.е.н., професор Кузнецов Е.А., Одеський національний університет імені І.І. Мечникова</i>	
РОЗДІЛ 44 БЮДЖЕТНЕ МОДЕЛЮВАННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	758
<i>старший викладач Петрова Л.С., Одеський національний політехнічний університет</i>	
РОЗДІЛ 45 РОЗВИТОК КОМПЕТЕНЦІЙ ПЕРСОНАЛУ В КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА .	771
<i>старший викладач Арапова О.М., Одеський національний політехнічний університет</i>	

РОЗДІЛ 46 ІНТЕГРАЦІЯ В СВІТОВЕ ІНФОРМАЦІЙНЕ ПОЛЕ ЯК ОДИН З ІНСТРУМЕНТІВ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	796
<i>к.е.н. Кравченко О.М., Одеський національний політехнічний університет</i>	
РОЗДІЛ 47 ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД В УПРАВЛІННІ ЕКОЛОГІЧНОЮ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТЮ ТОВАРОВИРОБНИКІВ.....	811
<i>к.е.н., доцент Аверіхіна Т. В., Одеський національний політехнічний університет</i>	
РОЗДІЛ 48 КАТЕГОРІЯ «ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ» В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ТОРГІВЕЛЬНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	835
<i>д.е.н., професор Масленніков Є.І., аспірант Цимбаленко А.М., Одеський національний університет імені І.І. Мечникова</i>	
РОЗДІЛ 49 ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ІННОВАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА	848
<i>к.е.н., доцент Лапін О.В., асистент Коломіна О.Б., Одеський національний політехнічний університет</i>	
РОЗДІЛ 50 ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА	869
<i>к.е.н., доцент Свінарьова Г.Б., Одеський національний політехнічний університет</i>	
РОЗДІЛ 51 ОЦІНЮВАННЯ ПЕРЕДУМОВ ТА ПЕРЕШКОД РОЗВИТКУ КОНТРОЛІНГУ НА ІННОВАЦІЙНО-АКТИВНИХ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	883
<i>к.е.н., доцент Селіванова Н.М., Одеський національний політехнічний університет</i>	

механізму більш повного залучення в господарський оборот і підвищення ефективності використання інтелектуального капіталу.

Література

1. Лапин А.В. Интеллектуальный капитал: формирование и стратегическое управление. Монография / А.В. Лапин – Одесса: Издательство Бартенева, 2009 – 149 с.
2. Поповенко Н.С. Формування та стратегічне управління інтелектуальним капіталом. Навчальний посібник / Н.С. Поповенко, О.В. Лапін, М.В. Кула – Одеса: Пальміра, 2013 – 170 с.
3. Федулова Л.І. Економіка знань: [підруч.] / Л.І. Федулова. – К.: Ін-т екон. та прогноз. НАН України, 2009. – 600 с.

РОЗДІЛ 50

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

*к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту,
Одеський національний політехнічний університет
Свінар'ова Г.Б.*

В сучасних умовах господарювання, які характеризуються політичною, економічною і соціальною нестабільністю, існуюча на промисловому підприємстві система управління інноваційною діяльністю повинна включати механізм управління ризиками. Інноваційна діяльність підприємства, як і будь-яка інша, пов'язана з необхідністю приймати ризиковані управлінські рішення, які можуть принести втрати або додаткові прибутки.

Особливість управління ризиками інноваційної діяльності пов'язана з тим, що підприємство, яке здійснює інновації, опиняється в новому, незнайомому середовищі діяльності. Тому важливо навчитись управляти ризиками інноваційної діяльності, оскільки значна кількість комерційних операцій пов'язаних з інноваціями у промисловості завершуються невдачею через недостатнє врахування та управління цими ризиками.

Отже, виникає необхідність розробки системи управління ризиками інноваційної діяльності для суб'єктів промисловості з врахуванням їх цілей та специфіки виробничої діяльності. Це дасть змогу більш швидкої адаптації підприємства на ринку і утримання стабільних позицій серед конкурентів.

За останні роки з'явилася низка робіт вітчизняних і зарубіжних економістів із теорії ризику. Найґрунтовніший доробок тут мають О. Альгін, І. Балабанов, І. Бланк, Б. Гардінер, П. Грабовий, А. Мазаракі, М. Рогов, В. Успаленко. Практичні аспекти теорії ризику розглянуто у працях В. Альничева, М. Білухи, Г. Клейнера, Г. Шарової, О. Ширінської, О. Ястремського та ін. Проте однозначного визначення змісту економічного ризику немає, що призводить до різноманітних рекомендацій стосовно управління ризиками, попередження їх виникнення.

Управління ризиками інноваційної діяльності підприємства – це безперервний, цілеспрямований процес, який здійснюється на базі системи моніторингу та оцінювання ризиків за допомогою різних методів управління, а також відповідних організаційно-технічних засобів для досягнення поставлених завдань.

Ефективна система управління ризиками інноваційної діяльності підприємства повинна бути побудована таким чином, щоб використовувала переважно автоматизовані методи аналізу та оцінювання ризиків, що полягає у широкому використанні різноманітних економіко-математичних моделей, які враховують специфіку конкретного промислового підприємства. При цьому необхідно враховувати, що підприємства України мають ряд істотних специфічних відзнак у методах оцінки їхньої господарської, економічної та інноваційної діяльності.

Забезпечення процесу управління ризиками інноваційної діяльності підприємства містить у собі ряд організаційно-економічних заходів (рис. 1). Організаційні заходи регламентують організаційні аспекти формування системи управління ризиками інноваційної діяльності підприємства, економічні заходи регламентують вплив економічних факторів на ефективність системи управління інноваціями. Всі організаційно-економічні заходи управління ризиками інноваційної діяльності для конкретного підприємства повинні відповідати цілям, що поставлені його загальною системою управління.

Завданням управління ризиками інноваційної діяльності підприємства як процесу – є вироблення комплексу заходів у рамках послідовних організаційно-економічних етапів розробки керуючого впливу, необхідного для досягнення поставлених цілей функціонування підприємства, яке здійснює інноваційну діяльність. Ці етапи являють собою процеси більш низького рівня. Послідовність і кількість етапів не залежать від чисельності управлінського персоналу й індивідуальних особливостей підприємства й властиві будь-якої системі управління. До них належать: збір, обробка, інтерпретація й зберігання інформації, вироблення управлінського рішення, планування керуючого впливу, передача керуючого впливу на об'єкт, контроль виконання, аналіз результатів виконання ухваленого рішення.

Рисунок 1 – Організаційно-економічне забезпечення системи управління ризиками інноваційної діяльності

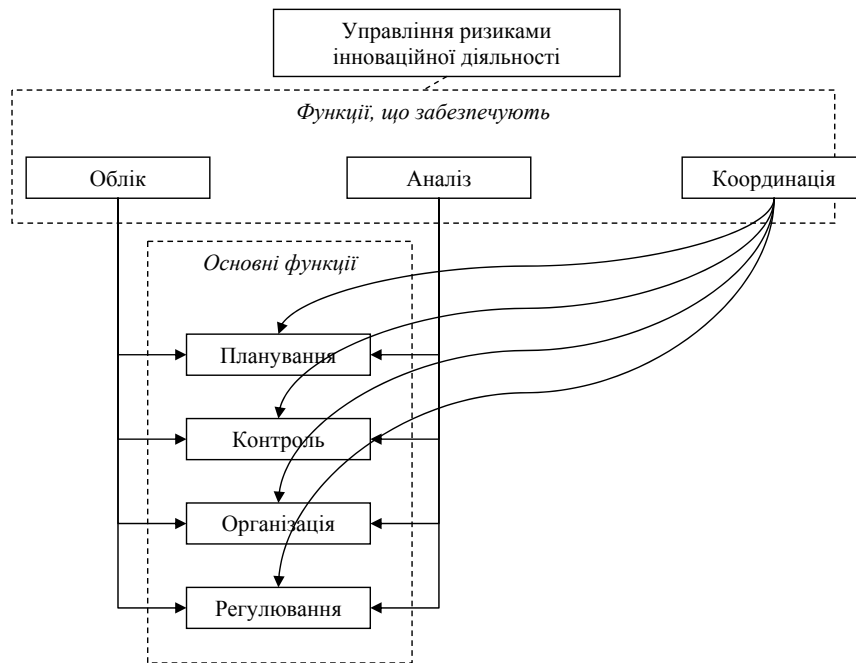

Рисунок 2 Функції управління ризиками інноваційної діяльності промислового підприємства

Вироблення управлінського рішення складає одне з головних завдань у процесі управління ризиками інноваційної діяльності підприємства. Система аналізу ризиків інноваційної діяльності у процесі управління ризиками виступає як елемент зворотного зв'язку між керуючою та керованою системами. Керуюча система передає командну інформацію на об'єкт управління, що, змінюючи свій стан, через зворотний зв'язок повідомляє керуючому органу про результати виконання команди й про свій новий стан. Система збору інформації поставляє інформацію, а аналізу ризиків інноваційної діяльності приводить її у вигляд, придатний для ухвалення управлінського рішення. Система аналізу ризиків інноваційної діяльності виконує супутню, обслуговуючу функцію в процесі ухвалення рішення і є методом дослідження керованої системи.

Необхідна умова для досягнення повної ефективності системи управління ризиками інноваційної діяльності підприємства – це якісне здійснення зворотного зв'язку в процесі управління ризиками, що досягається шляхом алгоритмізації й автоматизації системи аналізу ризиків інноваційної діяльності.

Таким чином, процес управління ризиками інноваційної діяльності розчленовується на основні й обслуговуючі функції (рис. 2).

Відповідно до запропонованої концепції управління ризиками інноваційної діяльності підприємства, основне призначення кожної з розглянутих функцій наступне:

- функція планування включає довгострокове, поточне й оперативне планування. При цьому виконання всіх видів робіт іде взаємозалежними етапами: оцінка зовнішньої ситуації; визначення, аналіз, оцінювання ризиків; створення системи зв'язків і формування потоків інформації для планування цілей і завдань для управління ризиками; визначення головних цілей і завдань; розробка загальних планів на тривалий період, розробка поточних планів дій з управління ризиками інноваційної діяльності. Оперативне планування доповнює поточне планування й пов'язане з розробкою планів на короткі проміжки часу;

- функція контролю включає регулярний і періодичний контроль ризиків, що проявляється у виявленні й відборі даних, що відображають стан ризиків у інноваційної діяльності;

- функція обліку відображає результати збору зовнішньої інформації, результати аналізу та оцінювання ризиків інноваційної діяльності підприємства, забезпечує дані про його стан за певний період і включає дані управлінського, бухгалтерського, статистичного та оперативного обліку;

- аналіз та оцінювання ризиків інноваційної діяльності як функція керуючої системи включає оцінку ризиків від внутрішніх і зовнішніх факторів, загальних тенденцій розвитку економічних процесів, можливих резервів підвищення ефективності виробництва;

передбачає оцінку ступеня напруженості й досягнення планових значень по всіх видах показників й інше;

– регулювання – функція, що забезпечує управління ризиками інноваційної діяльності підприємства відповідно до планованих цілей загальної діяльності підприємства. Її роль виражається в корекції, завдяки якій усуваються випадкові відхилення системи. Функція регулювання полягає в адекватному реагуванні й корекції процесу управління. У фазі регулювання виникає нова інформація про стан об'єкта управління, що стає джерелом інформації для аналізу;

– координація – функція, що забезпечує погодженість всіх основних функцій управління ризиками інноваційної діяльності підприємства за рахунок оперативності й адаптивності керуючої системи. Функція координації є внутрішньою функцією керуючої системи й міститься у формуванні певних критеріїв виконання основних функцій управління на підставі даних аналізу та оцінювання ризиків. Вона є однією з головних особливостей пропонованої системи управління ризиками інноваційної діяльності промислового підприємства.

Раціональна організація управління ризиками інноваційної діяльності підприємства можлива тільки на основі ретельного аналізу ризиків, а збільшення технічних можливостей управління дозволяє змістити цілі від оцінки ризиків інноваційної діяльності за минулий період до аналізу поточних і майбутніх ситуацій, необхідного для обґрунтованого прийняття тактичних і стратегічних управлінських рішень.

Аналіз ризиків інноваційної діяльності підприємства, спираючись на дані обліку, становить базу обґрунтованого планування інноваційної діяльності підприємства, випереджає планування, завершує виконання плану і йде в ході його оперативного здійснення. Аналіз ризиків тісно пов'язаний з обліком і контролем. Облік несе інформацію про стан об'єкта управління. Контроль базується на зіставленні облікової інформації з нормативною, припускає ревізію й адміністративні санкції. Якщо контроль встановлює тільки факт самого відхилення, то завдання

аналізу, – використовуючи дані, накопичені обліком і контролем, вивчити:

– закономірності відхилень показників інноваційної діяльності підприємства, їхня стабільність;

– фактори, що викликали збільшення ризиків;

– розмір можливих резервів при усуненні непередбачених ризиків;

– альтернативні шляхи реалізації заходів по усуненню ризиків;

– ефективність реалізації запропонованих заходів;

– прогнози ризиків інноваційної діяльності підприємства.

Таким чином, завдання системи аналізу ризиків набагато ширше контрольно-облікових функцій.

Зворотний зв'язок відображає вплив на інноваційної діяльність підприємства потоку певних оперативних рішень, що дозволяє здійснити пошук альтернативних рішень при управлінні ризиками, змінити напрямки і методи управлінської роботи. Зворотний зв'язок включає набір технічних прийомів і взаємини персоналу.

Зовнішнє середовище підприємства активно впливає на процес виробництва й управління як сукупність випадкових, слабо неконтрольованих. Крім ризиків зовнішнього середовища підприємства система аналізу ризиків розглядає і його внутрішнє середовище, що включає стан самого об'єкта управління, правила, напрямки, процедури, необхідні для управління інноваційної діяльністю підприємства.

Аналіз ризиків необхідний на всіх стадіях підготовки й ухвалення рішення, особливо на етапах формування мети, вироблення рішення, відбору кращого його варіанта й оцінки результатів реалізації рішення. Він завжди служить цілям управління ризиками як засіб обґрунтування управлінських рішень, удосконалення його методів і визначається потребами управління. У процесі вироблення управлінського рішення аналіз ризиків сприяє, як обґрунтуванню альтернатив і відсіванню нераціональних, порівнянню й вибору найбільш кращих варіантів, аналізу очікуваних

результатів. Основна ціль аналітичної роботи, проведеної за допомогою системи аналізу ризиків інноваційної діяльності підприємства – підвищення ефективності управління.

Тому пропонується система управління ризиками інноваційної діяльності підприємства являє собою сукупність елементів і понять із відносинами й зв'язками між ними, що утворюють цілісну структуру, що служать для формування керуючого впливу на об'єкт управління й вироблення логічної послідовності дій виконавчої системи й забезпечення роботи її підсистем відповідно до загальної стратегії розвитку підприємства, здійснення зв'язку між структурними елементами системи й забезпечення синхронізації їхньої роботи, а також контроль за зовнішнім середовищем.

Механізм взаємодії підсистем у системі управління ризиками інноваційної діяльності промислового підприємства і функціонування системи аналізу ризиків у процесі управління ризиками інноваційної діяльності підприємства представлений на рис. 3.

У системі управління ризиками інноваційної діяльності підприємства виділяються керуюча та керована системи. Під керуючою системою розуміється сукупність структур, засобів, інструментів і методів, що забезпечують процес управління; під керованою системою – інноваційної діяльності промислового підприємства. Керуюча та керована системи знаходяться у постійній динамічній взаємодії і являють собою контур управління зі зворотним зв'язком.

Керуюча система управління ризиками інноваційної діяльності підприємства являє собою орган управління, що робить визначальний вплив на об'єкт управління, тобто це система, що безпосередньо керує інноваційною діяльністю. Керуюча система складається з підсистем, структура яких визначається функціями й процесами управління ризиками інноваційної діяльності підприємства.

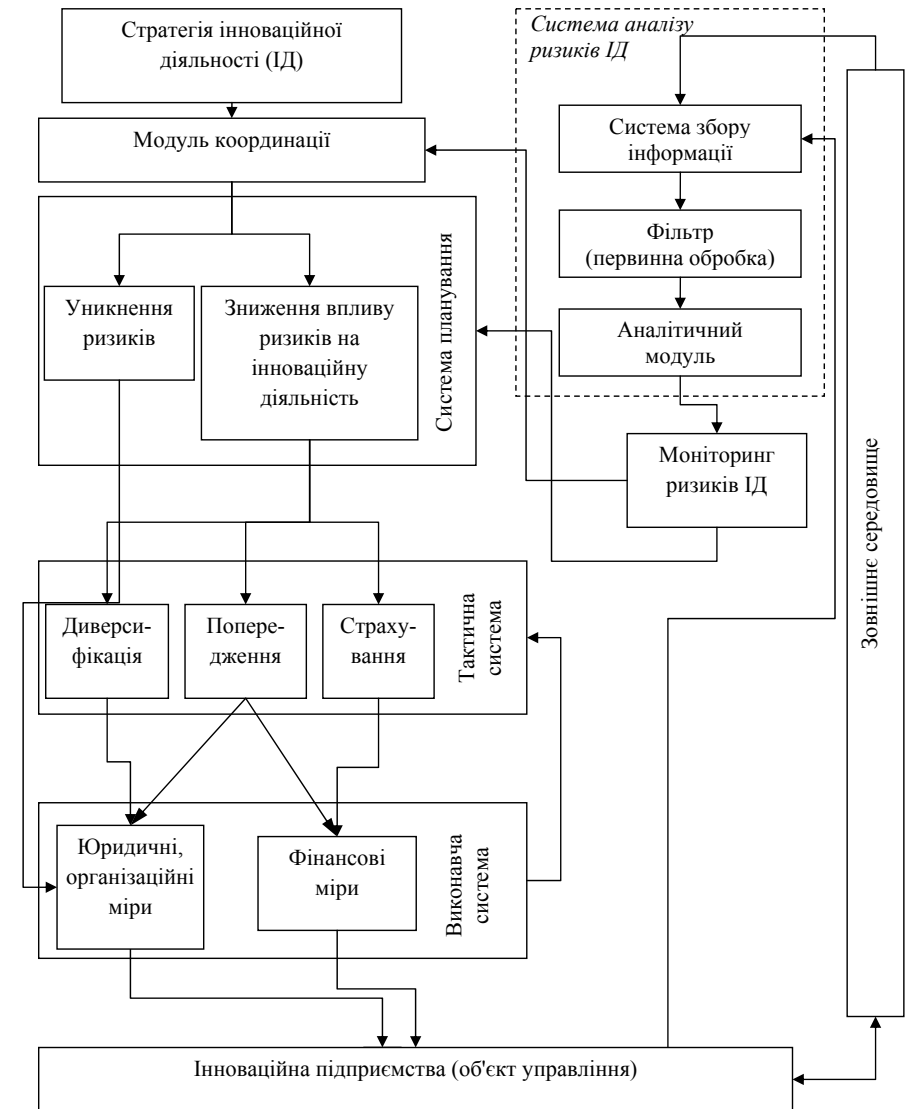

Рисунок 3 Система управління ризиками інноваційної діяльності промислового підприємства

На первісному етапі управління ризиками інноваційної діяльності аналізується загальна стратегія функціонування й розвитку підприємства, – це блок ціліполягання. Обрана стратегія обумовлює характер впливу модуля координації. У свою чергу, модуль координації може вносити корективи в стратегію підприємства на підставі інформації, отриманої в результаті моніторингу ризиків його поточної інноваційної діяльності.

Потім під впливом модуля координації розробляються стратегічні й оперативні плани управління ризиками інноваційної діяльності підприємства. Розроблені плани передаються тактичній підсистемі, що проробляє альтернативні варіанти реалізації даних планів і виробляє конкретні дії для їхнього виконання.

На наступному етапі виконавча підсистема впливає на об'єкт управління. Далі, через зовнішнє середовище інформація про стан об'єкта управління попадає в систему збору інформації, яка займається збором усілякої інформації від кожної з систем системи управління ризиками інноваційної діяльності. Система збору інформації поставляє інформацію, а система аналізу ризиків приводить її у вигляд, придатний для ухвалення рішення. Аналіз та оцінювання ризиків, логічна обробка, причинне вивчення, узагальнення фактів, їхня систематизація, висновки, пропозиції, пошук резервів – ці завдання вирішує аналітичний модуль системи аналізу ризиків інноваційної діяльності. За рахунок цього виконується супутня, обслуговуюча функція дослідження керованої системи в процесі ухвалення рішення.

Необхідна умова для досягнення повної ефективності системи управління ризиками інноваційної діяльності підприємства – це якісне здійснення зворотного зв'язку в процесі управління, що досягається шляхом автоматизації системи аналізу ризиків інноваційної діяльності. Після збору інформації системою в блоці первинної обробки відбувається сортування й відсікання зайвої інформації, у якій безпосередньо не має потреби система аналізу. Після цього отримана інформація інтерпретується за допомогою інструментів аналізу та оцінювання ризиків й от ображається та контролюється за допомогою блоку моніторингу ризиків інноваційної діяльності. Оброблена

інформація накопичується й використовується для інтерпретації знов одержаної інформації, на підставі якої коректуються подальші заходи управління ризиками інноваційної діяльності підприємства.

Таким чином, процес управління ризиками інноваційної діяльності підприємства, організований на основі широкого застосування методів аналізу й економіко-математичного моделювання, переходить на якісно інший рівень. Наявність зворотного зв'язку, організованої за допомогою системи аналізу на всіх етапах процесу управління ризиками, дозволяє оперативно реагувати на сформовану поточну ситуацію. При цьому за рахунок застосування автоматизованих засобів управління й аналізу, управління стає не ситуаційним, а випереджальним, що дозволяє вгадати, спрогнозувати розвиток ситуації. Отже, управління ризиками в пропонованій концепції не є прогнозним у класичному розумінні, тому що прогнозне управління використовує тенденції минулих періодів, а пропонована система управління базується на аналізі поточного стану об'єкта управління.

Таким чином, пропонована концепція управління ризиками інноваційної діяльності підприємства поєднує достоїнства ситуаційного й прогнозного управління, але не має їхніх недоліків, тому що за рахунок комплексу засобів й інструментів управління процес управління ризиками інноваційної діяльності підприємства перестає бути реактивним.

У запропонованій системі управління ризиками інноваційної діяльності підприємства методи управління спираються на організаційно-методологічний апарат, реалізований у вигляді системи аналізу ризиків. Система аналізу ризиків охоплює цілий комплекс економіко-аналітичних засобів забезпечення й супроводу процесу управління ризиками інноваційної діяльності підприємства, а також виявлення управлінських проблем конкретного підприємства в ході здійснення його інноваційної діяльності. Система аналізу ризиків призначена для оцінки поточної ситуації й дозволяє оперативно виявляти недоліки ухвалених рішень й вносити корективи.

У процесі управління ризиками інноваційної діяльності підприємства системі аналізу ризиків приділяється провідна роль, у зв'язку із чим варто виділити наступні моменти:

- аналіз ризиків дозволяє встановити основні загрози інноваційної діяльності підприємства, виявити внутрішні й зовнішні фактори, стабільний або випадковий характер відхилень й є інструментом обґрунтованого планування;

- аналіз ризиків сприяє ефективному використанню ресурсів, виявляючи невикористані можливості, вказуючи напрямки пошуку резервів і шляхи їхньої реалізації;

- аналіз ризиків впливає на вдосконалювання механізму функціонування об'єкта управління, а також самої системи управління, розкриваючи її недоліки, вказуючи шляхи кращої організації управління.

Аналіз ризиків сприяє виявленню зв'язків між окремими об'єктами управління, правильному обґрунтуванню цілі й відбору ефективного варіанта рішення. У процесі ухвалення рішення аналіз ризиків зменшує невизначеність вихідної ситуації.

Таким чином, роль системи аналізу ризиків інноваційної діяльності зводиться до безперервного аналізу й контролю діяльності підприємства залежно від поставлених цілей для реалізації пропонованої концепції управління інноваційної діяльністю підприємства. Система аналізу ризиків інноваційної діяльності займає ключове місце в системі управління ризиками інноваційної діяльності підприємства (див. рис. 3).

Ціль системи аналізу ризиків інноваційної діяльності полягає у своєчасному наданні керуючій системі інформації, необхідної для оперативного втручання в процес управління й прийняття ефективного управлінського рішення. Після цього інформація передається на рівень виконавчої системи, яка, у свою чергу, має можливість взаємодіяти з тактичною системою за принципом зворотного зв'язку й вносити корективи в представлені шляхи реалізації планів та програм.

Пропонована нами методика здійснення аналізу складається з наступних етапів:

- постановка завдання для системи аналізу;
- формування інформаційної системи аналізу;
- відбір за критеріями показників інноваційної діяльності, що входять у систему аналізу, відповідно до поставленої цілі;
- розрахунок відібраних показників;
- аналіз отриманих після розрахунку значень показників;
- оцінювання ризиків інноваційної діяльності підприємства;
- проведення детального аналізу;
- ухвалення управлінського рішення.

Для одержання аналітичної інформації формується нова або адаптується діюча система управлінського обліку підприємства. Управлінський облік припускає сукупність методів, прийомів і процедур що дозволяють провадити збір, обробку, перетворення й інтерпретацію внутрішньої інформації, що надходить із різних підрозділів і служб підприємства, і подання цієї інформації у вигляді, зручному для прийняття ефективних управлінських рішень, рішень, у результаті яких об'єкт управління функціонує ефективно.

Критерій ефективності в кожному особливому випадку встановлює суб'єкт управління. В одному випадку це може бути стабільність, здатність зберігати робочі параметри в наперед заданих границях при більших змінах зовнішніх і внутрішніх факторів. Система управлінського обліку націлена накопичувати й первинно обробляти інформацію необхідну для подальшого її використання в ході управлінського аналізу.

Для ефективного функціонування системи аналізу ризиків інноваційної діяльності підприємства повинна бути сформована інформаційно-аналітична база, для створення якої необхідно:

- встановити обсяг, зміст, види, періодичність проведення аналізу;
- визначити методику рішення окремих завдань, систему показників, факторів;
- уточнити на підставі прийнятої методики прийоми рішення;

- визначити загальну потребу в інформації з конкретним цілям (завданням);
- усунути дублювання інформації, вивчивши взаємозв'язок аналітичних завдань;
- визначити джерела інформації для формування інформаційної бази системи аналізу.

Вся необхідна інформація повинна бути класифікована по групах залежно від зв'язку із системою управління. Виділення вхідної, вихідної, первинної й похідної інформації дозволяє з'ясувати загальний напрямок формування інформаційної бази аналізу.

Основну проблему в пропонованому інформаційно-методологічному забезпеченні становить не обчислення показників, а підготовка вихідних даних, тобто інформаційно-аналітичної бази для здійснення аналізу. Точний відбір показників для розрахунку досягнення тієї або іншої цілі може скоротити час розрахунку в десятки разів, і, отже, забезпечити швидкість обробки інформації, необхідну для оперативного управління ризиками інноваційної діяльності підприємства.

У рамках розробленої системи управління ризиками розрахунок показників інноваційної діяльності підприємства повинен проводитися автоматично, на основі програмного забезпечення, інтегрованого з базами даних сучасних програм бухгалтерського та управлінського обліку, і виводитися по запиті на будь-який момент часу.

Таким чином, система аналізу ризиків інноваційної діяльності здійснює аналітичне забезпечення системи управління ризиками інноваційної діяльності підприємства для виконання оперативного втручання в процес управління.

Література

Масленніков Є.І. Методологічні та практичні засади дослідження системи управління фінансовою стійкістю промислового підприємства [моногр.] / Є.І. Масленніков. – Одеса : Прес-кур'єр, 2015. – 316 с.

РОЗДІЛ 51

ОЦІНЮВАННЯ ПЕРЕДУМОВ ТА ПЕРЕШКОД РОЗВИТКУ КОНТРОЛІНГУ НА ІННОВАЦІЙНО-АКТИВНИХ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

*к.е.н.,
доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту,
Одеський національний політехнічний університет
Селіванова Н.М.*

В Україні контролінг в процес та систему управління підприємством, нажаль, запроваджують лише великі, провідні підприємства або підприємства, засновані на іноземному або змішаному капіталі, оскільки перші – намагаються використати позитивний досвід зарубіжних партнерів, а другі – мають контролінг за традиційний інструмент та концепцію управління в своїй країні. Розповсюдження контролінгу на підприємствах в Україні ускладнюють:

- відсутність координаційних інститутів та тематичних спеціалізованих видань з контролінгової проблематики;
- неосвіченість управлінського персоналу в практичній площині здійснення та організації контролінгу на діючих підприємствах;
- недосконалість вітчизняного законодавства та існуючої системи обліку та звітності підприємств.

Реалії українських промислових та машинобудівних підприємств потребують негайних змін в системах управління та пошуку нових його інструментів, які дозволятимуть керувати витратами на виробництво та іншими показниками діяльності та розвитку.

Наукове видання

**ІННОВАЦІЙНА ЕКОНОМІКА:
ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ**

Міжуніверситетська колективна монографія

Випуск 2

Технічний редактор
к.е.н., доц. Мазур О.Є.

Підп. до друку 30.04.2017 р. Формат 60x84/16.
Папір офсет. Друк офсет. Ум. друк. арк. 49,64
Тираж 300 прим.

Видавництво та друк: Грінь Д.С.
73033 м. Херсон, а/с 15
e-mail dimg@meta.ua
Свід. ДК 4094 від 17.06.2011